مدیریت شهری
شماره ۴۳ تابستان ۹۵
No.43 Summer 2016
۴۹۹-۵۱۴
زمان دریافت مقاله: ۱۳۹۴/۶/۱۸ زمان پذیرش نهایی: ۱۳۹۵/۱/۱۱

فرایند جهانی شدن و تاثیر آن بر توسعه شهری- منطقه ای (مطالعه موردی: چابهار در جنوب شرق ایران)

مهدی موسی کاظمی – دانشیار جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.
عیسی ابراهیم زاده – استاد جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران.
مصطفی تالشی – دانشیار جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.
عیسی شیبانی امین* – دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.

چکیده

شهری شدن جهان و جهانی شدن شهرها مهمترین وجه زندگی اجتماعی هزاره سوم میلادی است. صرف نظر از تبعات منفی جهانی شدن،کلیه شهرها درصدد پیوند به شبکه شهرهای جهانی، به منظور بهره گیری از مزایای جهانی شدن می باشند. شهرهای ایران نیز به دلیل تاخیر در پیوند با اقتصاد جهانی، سیاستهای خارجی و به تبع آن مشکلات ناشی از عدم سرمایه گذاری خارجی در کشور؛ با مشکلات بسیاری در روند جهانی شدن مواجه اند که این وضعیت در شهرهای مرزی کشور به دلیل شرایط ژئوپولیتیکی خاص آنها دو چندان شده است. هدف این پژوهش سنجش وضعیت چابهار در فرایند جهانی شدن و توان توسعه آن می باشد. به منظور دستیابی به این هدف، با استفاده از تکنیکهای پرسشنامه ای و مصاحبه با ۳۸۰ نفر از شهروندان، چشم انداز مناسبی از توانایی ها و پتانسیلهای محلی درباره کارکرد عوامل مختلف و ارتباط آن با فرایند جهانی شدن با استفاده از آزمون همبستگی مورد تحلیل قرار گرفت. نتایج این تحقیق نشان داد که همبستگی میان توسعه ارتباطات با فرآیند جهانی شدن بالاتر از حد متوسط و توسعه مسکن متوسط؛ و توسعه امور مالی؛ حمل و نقل، اشتغال و درآمد در حد بسیار زیاد است. همبستگی این عوامل نشان می دهد که اگر بتوانیم امکانات، جریانها و محدودیتهای توسعه منطقه در زمینه های مختلف را با نیروها و جریانهای جهانی شدن همگام سازیم، توسعه موارد ذکر شده و حل مسائل و مشکلاتی مرتبط با آن در بندر چابهار ممکن خواهد بود.

واژگان کلیدی: جهانی شدن، توسعه شهری- منطقه ای، چابهار.

The Process of Globalization and Its effect on Regional-Urban Development (Case Study: Chabahar in Southeast of Iran)

Abstract

Urbanization of the world and globalization of cities are most important aspect of social life in the third millennium A.D. Regardless of negative consequences of globalization all cities seek to join the global cities network in order to enjoy the advantages of globalization. Iran's cities, because of delay in joining the global economic, foreign politics and consequently the problems resulting from absence of foreign investment in country, come across with many barriers in the process of globalization. At border cities of Iran the above mentioned circumstances in addition to peculiar geopolitical conditions of the border cities make the process more difficult. The present study aims to measure the status of Chabahar in the process of globalization and to evaluate its improvement. In order to achieve the study objectives, by using the questionnaires and interviews with 365 citizens of Chabahar, the appropriate perspective of local abilities and potentials about the function of various factors was gained after that, by using the correlation test the relation of those factors to the globalization process was analysed. The results of the study revealed that the correlation of the globalization process to communications is more than average and to housing is average and to development of financial affairs, transportation as well as job and revenue is very high. The correlation of these factors indicates that if we can coordinate the facilities, courses and limitations of regional improvement in different fields with forces and globalization courses, the improvement of items mentioned as well as solutions to its problems will be possible.

Key terms: Globalization, Regional-Urban Development, Chabahar

* نویسنده مسئول مکاتبات، شماره تماس: ۰۹۱۶۲۳۰۸۹۷ رایانامه: Sheibani.amin@gmail.com

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-02]

۱. مقدمه

جهانی شدن واقعیتی ملموس و ضرورتی گریز ناپذیر است که هر جامعه‌ای که خواهان رفاه شهروندانش باشد، چاره‌ای ندارد، جز اینکه خود را با این جریان نیرومند سازگار کند به قول فریدمن جهانی شدن انتخاب نیست بلکه واقعیت است. امروزه تکنولوژی به تمامی ابعاد زندگی انسان رسوخ کرده و مفهوم زندگی شهری را دگرگون کرده است. مسلماً انسان امروز همان انسان قرون گذشته نیست و هر نسلی باید شهر خود را بسازد و برنامه‌ریزان و مدیران شهری باید در جستجوی شهرهایی برای نیازهای امروز باشند. جهانی شدن روندی است که در قالب گسترش فناوری اطلاعات و ارتباطات، منجر به تشدید یکپارچگی و درهم تنیدگی مناسبات گسترده در ابعاد و سطوح مختلف (اقتصادی، فرهنگی، سیاسی و غیره) میان کنشگران نو (اجتماعات مجازی، شرکتهای فراسرزمینی یا چند ملیتی و غیره) و سنتی (دولت، حکومت، مقامات اداری و اجرایی) شده است. بحث جهانی شدن اقتصاد که مدت مدیدی است مورد توجه و علاقه ی اقتصاددانان قرار داشته، چندی است که با تبلیغات فراوان موجب جذب طرفدارانی شده که این پدیده ی اقتصادی را سبب تشویق تجارت آزاد، حذف قوانین و مقررات و برداشتن موانع تجارت بین المللی و در نتیجه تامین اشتغال و بالا رفتن سطح زندگی افراد می پندارند. این بحث دامنه ای از ابعاد شکلی تا محتوایی را در بر می گیرد. اشکال؛ ساختارهای فضایی و ساختارهای شهری منتج از پدیده جهانی شدن از جمله قدیمترین و جالبترین پدیده های مطالعات جغرافیایی بوده است. مطالعاتی که در تداوم و تکامل خود با توجه به فرایندها و ابعاد محتوایی فضا منجر شده و شناخت روابط(اثر و موثر) را در مرکز تحلیل های فضایی قرار داده است. شناسایی و تحلیل عوامل، رویه ها و ساز و کارهای موثر بر شکل گیری و تکامل فضا و سپس اثر ساختار فضایی بر خود عوامل و رویه های موصوف؛ پرسش بنیادین در نظریه های اخیرتر شناخت و تحلیل فضاست.

مساله پژوهش

جهانی شدن شبکه‌ای است پیچیده و به سرعت گسترش یابنده از پیوندها و وابستگی های متقابل که وجه زندگی مدرن به شمار می رود. اگر جهانی شدن را به عنوان یک جریان و روند اجتماعی پویا که در آن قید و بندهای جغرافیایی حاکم بر روابط سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی و... تضعیف شده است در نظر بگیریم، شاید بتوان به سادگی به تشریح تأثیر آن بر شهرها پرداخت. اما از آنجا که در این پدیده افزایش ارتباطات جوامع(با حفظ خصوصیات اصلی فرهنگی- منطقه ای) با یکدیگر و افزایش امکان تأثیرگذاری جامعه ای بر جوامع دیگر مطرح می شود، لزوم بحث در این مورد بیش از پیش احساس می شود. افزایش روابط اجتماعی با پیشرفت حمل و نقل و ارتباطات مخصوصاً تلویزیون، تلفن و اینترنت آسانتر و ارزانتر، انتشار عقاید در سطح جهانی را تسهیل می کند. چنین ارتباطی افراد با علایق مشترک را که در سطوح مختلف محلی، ملی و ناحیه ای و حتی بین المللی زندگی می کنند بی آنکه ارتباطات فیزیکی ضرورت داشته باشد با یکدیگر مرتبط می سازد. بنابراین نقش و عضویت افراد در چنین شبکه‌ای بر مبنای نوع مشارکت آنان بر اساس محل زندگی شان معین نمی شود. بلکه ارتباطاتی که جامعه جهانی پی ریزی می کند موجب سرعت گرفتن شهرنشینی می شود (افراخته، ۱۳۸۱، ص ۱۵۳)، جهانی شدن مهمترین و بارزترین وجه تمایز زندگی امروز و دیروز جهان است که تاثیر چشمگیری بر روند شهرنشینی و توسعه فیزیکی در جهان داشته است (سراقی، ۱۳۸۸، ص ۱۴۰). فرایندی که نه تنها شاخص های کمی، فنی و اقتصادی را دگرگون کرد، بلکه در تبدیل کیفی عناصر و فضاهای فرهنگی و سیاسی نیز جلوه گر شد و هر یک از ابعاد و لایه های مختلف جهانی شدن دارای اثرپذیری و اثرگذاری متفاوت در سطح جهان گردید. به طوری که پیشرفت صنعت ارتباطات موجب انتقال سریع

مدیریت شهری
فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۳ تابستان ۹۵
No.43 Summer 2016

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-02]

اطلاعـات و دسترسـی همگان به رایانه و اینترنت شـده و پیش بینی شـده که تا سـال ۲۰۱۳ میلادی جمعیت آنلایـن جهانـی بالغ بـر ۲ میلیارد نفر خواهد رسـید که ۴۳ درصد آن سـهم آسیاسـت (مومنی، ۱۳۸۹، ص ۳). متأسـفانه جایـگاه ایـران در این فرایند مطلـوب به نظر نمـی رسـد و رتبه ۶۲ را داراسـت (رهنمـا، ۱۳۸۶، ص ۵۵). آنچـه مسـلم اسـت، در ایـران ادبیـات مربـوط بـه جهانـی شـدن مراحل اولیـه را می گذراند، ولی سـرعت انتشـار آن رو بـه افزایـش اسـت، بـه طوری کـه تنها از نظـر مباحث علمـی از مجمـوع منابع قابل دسـترس با ایـن موضـوع دربـاره ایـران کـه از سـال ۱۳۷۰ بـه بعد منتشـر شـده‌اند حـدود ۷۹% آن از سـال ۱۳۸۰ بـه بعـد چـاپ شـده‌اند (رهنمـا، ۱۳۸۶، ص ۳۶). در ایـن راسـتا پژوهـش حاضر به بررسـی جهانی شـدن و نقش عامـل تجـارت بـر فراینـد توسـعه شـهری- منطقه ای (مطالعـه مـوردی: بندر چابهـار در جنوب شـرق ایران) می پـردازد. در حـال حاضـر بنـدر چابهـار، در منتهـی الیـه جنـوب شـرق ایـران، دارای پتانسـیل قـوی بـوده و از بسـیاری جهـات مـورد توجـه می باشـد (ابراهیـم زاده، ۱۳۸۸، ص ۱۰۷). بنـدر چابهـار، در ابعـاد مختلف همچـون اقتصـادی، اجتماعـی، سیاسـی، نظامـی و ... می توانـد ایفـای نقش کنـد. مجموعه عوامـل متعددی دسـت بـه دسـت هـم داده و مجموعـه شـرایطی را بـه وجـود آورده‌انـد کـه مـکان یابـی و سـاخت این شـهر متأثـر از آنهاسـت. از جملـه: موقعیـت جغرافیایـی، موقعیـت ژئوپولیتیکـی، موقعیـت ژئواسـتراتژیکی، موقعیـت ژئواکونومیکـی، موقعیت ارتباطـی و ترانزیتی بـه همـراه شـرایط طبیعـی ماننـد: وضعیـت مناسـب زمیـن شناسـی، توپوگرافیکـی و ژئومورفولوژیکی، دریا، خلیجهـا و تالابهـا و سـواحل مناسـب و دارای اهمیـت، اقلیـم ویـژه، بافـت اجتماعی و سـاختار اقتصـادی ویژه را مـی تـوان در این زمینه مؤثر دانسـت. سـاخت شـهر تحـت تأثیـر همین عوامـل، و به علاوه شـرایط محلی و خانوارهـای سـاکن در شـهر، دارای بافت چنـد گونه ای اسـت. به طوری کـه از جنبه ها و سـاختارهای مختلف شـهری نه تنها همسـان نیسـتند، بلکه متضـاد و کاملاً ناهمگـن می نماینـد. (ابراهیـم زاده، ۱۳۸۹، صـص ۹۶ - ۱۶۲). پنـج مـدار اقتصـادی در جهـان (مناطـق ژئـو اکونومیـک)، خـاور میانـه گسـترده، جنوب آسـیا، چیـن و روسـیه - هسـته اصلـی اروپای غربـی و ایالات متحـده- جنـوب شـرق و شـرق آسـیا وجـود دارد کـه چابهـار نقطـه اتصـال دو قلمـرو غـرب و شـرق اسـت. چابهـار در محـل تلاقـی دوکریـدور ترانزیتـی جهان به نـام شـمال- جنـوب و غرب- شـرق قـرار گرفته اسـت و بـه لحـاظ دسترسـی بـه آب هـای آزاد بیـن المللـی در تامیـن نیـاز هـای کشـورهای آسـیای میانـه در یک موقعیـت جغرافیایـی ممتـاز اسـت و نقـش مهمـی در تامیـن خدمـات بـه همسـایگان جنوبی و شـرقی ایران دارد. بـا توجـه بـه مباحـث مطـرح شـده ایـن پژوهش قصـد دارد جایـگاه شـهر چابهـار در فراینـد جهانـی شـدن اقتصـاد را مـورد ارزیابـی قـرار دهد.

پیشینه تحقیق

خاسـتگاه‌های جهانـی شـدن را می‌تـوان در آثـار بسـیاری از روشـنفکران قـرن نوزدهـم و اوایـل قـرن بیسـتم پیـدا کـرد؛ از کارل مارکـس (Karl Marx: ۱۸۱۸-۱۸۸۳) و جامعه‌شناسـانی مثـل سـن سـیمون (Claude Henri Saint-Simon: ۱۷۶۰-۱۸۲۵) گرفتـه تـا پژوهنـدگان جغرافیـای سیاسـی نظیـر مک کینـدر (Sir Halford John Mac Kinder: ۱۸۶۱-۱۹۴۷) کـه بـه چگونگـی تلفیـق جهـان از راه مدرنیته پـی بـرد. سـن سـیمون معتقد بـود، به‌واسـطه عملکرد نیروهـای جهان‌سـاز و همگون‌آفریـن، حـد و مرزهـای سیاسـی، فرهنگـی، بیـش از پیـش تضعیـف شـده و جامعـه‌ای جهانی شـکل خواهد گرفـت. (گل محمدی، ۱۳۸۱، ۳۲).

رایج ترین دیدگاه جهان گسـتری از آن اقتصاددان‌هایی اسـت کـه بر پایه همبسـتگی بیـش از پیـش اقتصادی و ادغـام همـه اقتصادهـای ملـی در یـک اقتصـاد و در محـدوده بازار سـرمایه داری بـه آن می‌نگرند. براسـاس گفتـه لنیـن (Velademir Ilyich Lenin: ۱۸۷۰-۱۹۲۴)، در پیشـرفته ترین مرحلـه سـرمایه‌داری، هنجارهـا را تحمیـل و برنامه هـای اجتماعـی را طـرح

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-02]

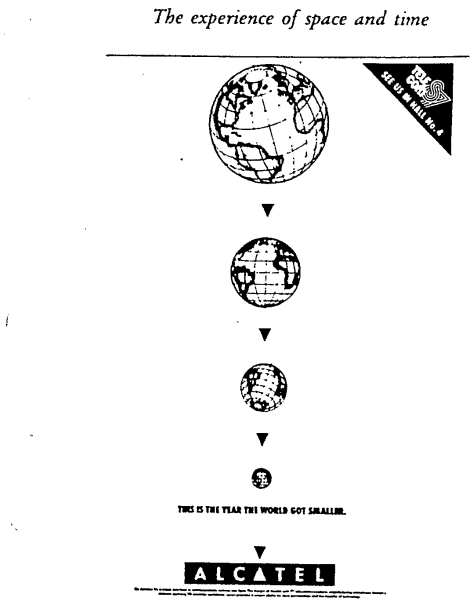
می کند(رجایی، ۱۳۸۲، ص ۶۰).

در واقع بحث جهانی شدن از مفاهیمی است که در دهه پایانی قرن بیستم بسیاری از جریانات سیاسی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی را تحت الشعاع خود قرار داد. جهانی شدن از یک سو دارای چارچوب مفهومی برای تبیین واقعیت‌های جاری جهان و از سوی دیگر مبین نوعی جهان‌بینی و اندیشیدن درباره جهان به عنوان یک منظومه کلان و به هم پیوسته است. البته سابقه امر به دوران‌های قبل باز می گردد و نظریه دهکده جهانی مک لوهان (Herbert Marshall McLuhan: ۱۹۱۱-۱۹۸۰) در دهه ۱۹۶۰ تنها تظاهرات جدید آن است. شماری از نظریه پردازان اعتقاد دارند که با شکل گیری تجدد، فرآیند جهانی شدن نیز آغاز شد. به‌عنوان مثال گیدنز (Anthony Giddens) فرآیند جهانی شدن را چیزی جز گسترش تجدد نمی داند. مارکس و انگلس (Frederich Engels: ۱۸۲۰-۱۸۹۵) نیز درک تاریخی جهانی شدن و آغاز این فرآیند را مستلزم درک و شناخت تاریخی سرمایه داری می دانند؛ چون از دیدگاه آنان، نظام سرمایه داری همواره دست اندرکار یکپارچه سازی اقتصادی و فرهنگی جهان بوده است. پس با توجه به این دیدگاه، جهانی شدن را باید همزاد سرمایه‌داری دانست(گل محمدی، ۱۳۸۱، ص ۳۲).

کاکس ویژگی های روند جهانی شدن را بین المللی شدن تولید، تقسیم کار جدید بین المللی، مهاجرت از جنوب به شمال و محیط رقابتی که در جریان جهانی شدن پیدا می شود، می داند(Cox ۱۹۸۶: ۲۰۴).

کوهن (۲۰۰۸) جهانی شدن را دارای دو بعد می داند: بعد اول، مفهوم گسترش جغرافیایی پیوندها را شامل می شود، بطوری که اکثریت جوامع و دولت ها را در برگیرد در بعد دوم جهانی شدن اقتصاد به فرایندی اشاره داردکه به افزایش شدت فشرده شدن پیوندها و تعاملات کمک می کند(Cohen, ۲۰۰۸, ۳۶۹).

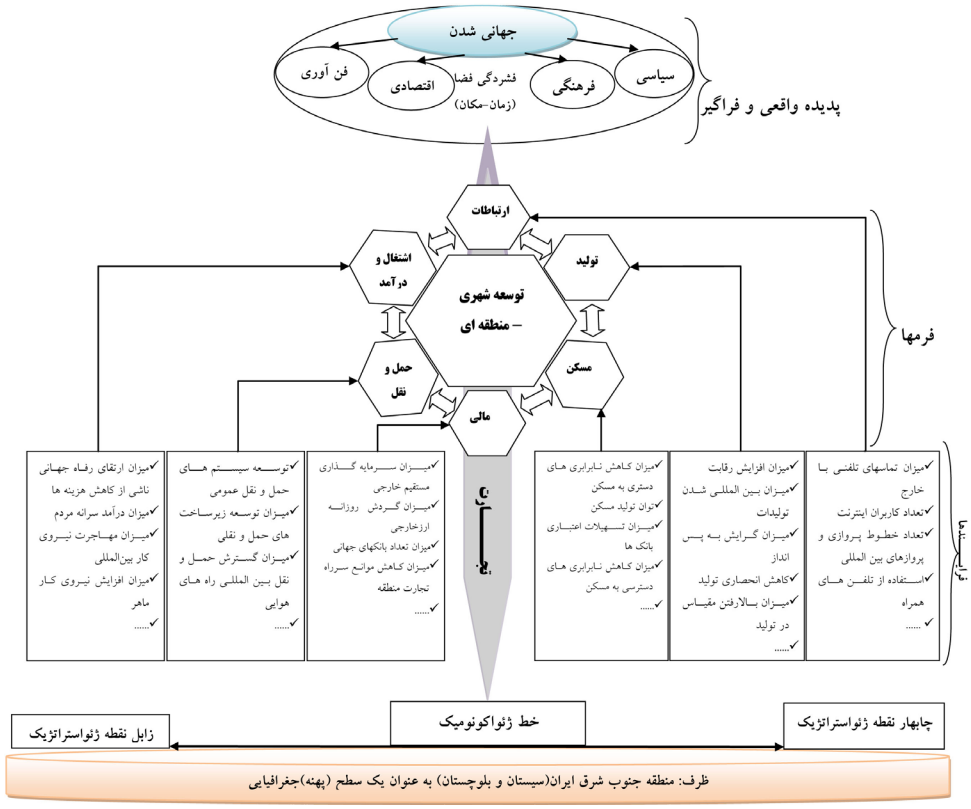
جوادی ارجمند (۱۳۸۶) در مقاله جهانی شدن اقتصاد و پیامدهای آن بر سیاست گذاری خارجی جمهوری اسلامی ایران، تلاش کرده است تاثیر جهانی شدن اقتصاد بر سیاست خارجی ایران را مورد بررسی قرار دهد. نتایج نشان می دهد که ورود به عرصه جهانی شدن ضروری است و یکی از راههای رفع موانع احتمالی در فرایند جهانی شدن اصلاح ساختار اقتصادی ایران می باشد(جوادی ارجمند، ۱۳۸۶، ص ۶۷).

شکل ۱. فشردگی زمان و مکان در فرایند جهانی شدن

قابل ذکر اینکه با نگاهی واقع بینانه به مطالعات آکادمیک فعلی صورت گرفته پیرامون جهانی شدن باید پذیرفت که این مطالعات با قبول تاثیرات جهانی شدن در ساختار مختلف شهرها؛ این پدیده را مرهمی فرستاده از غیب که ناچار به اطاعت از آن هستند پنداشته اند و به دلیل در نظر نداشتن شرایط بومی و محلی شهرها هم جهت با فرایندهای سیاستی موجود، این مطالعات نه تنها به رشد و تعالی شهرهای موجود نینجامیده است بلکه پسرفت و رو به عقب را به همراه داشته است. در نتیجه مطالعات آکادمیک با چنین موضوعی در حول محور جهانی شدن و تاثیر آن بر فرایند توسعه شهری منطقه ای در ایران ضروری به نظر می رسد.

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-02]

شکل ۲. مدل مفهومی تحقیق؛ منبع: یافته های تحقیق، پاییز ۱۳۹۴

مدیریت شهری
فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۳ تابستان ۹۵
No.43 Summer 2016

روش تحقیق

در این تحقیق، ترکیبی از شیوه‌های توصیفی و تحلیلی بکار گرفته شده است. برای انطباق شاخص‌ها با هدف تحقیق و همچنین تعیین چهارچوب تحقیق از شیوه توصیفی بهره گرفته شده است. و برای تحلیل داده‌های آماری از شیوه کمی از روش همبستگی استفاده شده است. در این پژوهش از روش نمونه گیری کوکران برای تعیین حجم نمونه استفاده گردید و با عنایت به فرمول کوکران در سطح t=۱,۹۶؛p=۰,۵؛q=۰,۵ و d=۰,۰۵

جدول ۱. مقدار KMO و آزمون بارتلت

مقدار کفایت نمونه (KMO)	۰,۸۵۳
مقدار بارتلت (خی دو X2)	۱,۰۹۷
درجه آزادی(df)	۳۷۶
سطح معنی داری(P-value)	۰,۰۰۰

تعداد نمونه مورد محاسبه پرسشنامه می باشد که عمدتاً نمونه های مورد هدف برای محقق افراد تحصیلکرده و نخبگان شهر چابهار می باشد که از طریق نمونه گیری تصادفی ساده ابزار پرسشنامه در بین آنها توزیع و مقوله جهانی شدن و نقش عامل تجارت بر فرایند توسعه شهری- منطقه ای در آن مورد ارزیابی قرار گرفت. برای اعتبار بیشتر بخشیدن به موضوع تحقیق؛ تعداد ۷۰ پرسشنامه نیز در بین کارشناسان، اساتید دانشگاهی، متخصصان این شهر توزیع گردید. طبق فرمول آلفای کرونباخ ضریب پایایی مطلوب برای پرسشنامه باید بیش از ۰,۰۷ باشد. این در حالی است که محاسبه پایانی پرسش نامه با ضریب ۰,۹۷۹ نشان دهنده درجه پایایی بالا و قابل قبول است. براساس اطلاعات جدول زیر ملاحظه می گردد که ضریب KMO یا ضریب کفایت نمونه شاخصهای پرسشنامه ۰,۸۵۶ است. با توجه به اینکه مقدار بارتلت در سطح ۰,۰۰۰

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-02]

قـرار دارد و کمتـر از سـطح اطمینـان P<۰,۰۵ اسـت. مـی تـوان گفـت که تفکیـک عاملها بـر اسـاس بارهای عاملی به درسـتی اجرا شـده و بین عاملها هم پوشـانی وجود نـدارد.

روند جهانی شـدن شـهرهای ایران و چالشـهای پیش رو

شـهر تجلـی فضایـی نظامهـای اقتصـادی- اجتماعـی و کالبـدی حاکـم بـر شـهروندانش اسـت. ایـن نظامهـا مناسـباتی دیالکتیکی بین شـکل و عملکرد شهر برقرار می کننـد و موجـب پویایی مسـتمر شـهری می شـوند. بـر این اسـاس، شـهر را می توان هم علـت و هم معلول دانسـت. از یک سـو محیـط زایش، پرورش و گسـترش پدیـده هـای نـو اسـت و از سـوی دیگـر، تحـت تأثیـر آنهـا چـه زاده محیـط درونـی یـا برونـزا قـرار گرفتـه و متحول می شـود. امـروزه با توجه بـه پیوندهای فراگیر جهانـی و نظامهای باز شـهری، درک تحـولات و پویش شـهری بـدون نـگاه جهانـی اگر ناممکن نباشـد دسـت کـم کامل نیسـت (صرافـی ۱۳۸۳، ص ۱۶۴).

جهانـی شـدن باعـث بوجـود آمدن مشـکلات شـهری بـی انتهـا شـده اسـت کـه در ان آلودگـی هوای ناشـی از وسـایل نقلیـه، آلودگـی آب و مـواد زائـد جامـد در صـدر آن قـرار دارد. شـمار بیماریهای جدیـد که امروزه مطرحنـد زیـاد اسـت از جملـه، بیمـاری هـای قلبـی، سـرطان، بیماریهـای ویروسـی و آنهایـی کـه مربـوط بـه اسـترس هـای ناشـی از ترافیـک، کار تغییـرات اجتماعـی و رفتـاری مـی باشـند. همچنیـن بـا وجـود رفـاه عـده‌ای، کـه هنـوز هم فقر به شـکل یـک معضل مهـم خودنمایـی مـی کنـد. مانند بانکـوک تقریبـاً ۱۳ درصـد جمعیـت که تعـداد آنها حدود یـک میلیون نفر مـی رسـد فقیرنـد در مانیل شـمار مردم فقیـر در حال کاهـش نیسـت و این مـردم با مسـائل دیرپای محیطی دسـت و پنجـه نرم می کننـد زیرا در سـکونت گاههای زاغـه ای و غیـر قانونـی بـه سـر مـی برنـد. و از طـرف دیگـر جهانـی شـدن فرصـت های شـغلی خوبـی برای کارگـران زن فراهـم آورده اسـت بنظـر مـی رسـد کـه اوضـاع اجتماعـی جدیـد سـنت هـای کهـن را تضعیف نمـوده و سـبب ناپایـداری جامعـه و محیـط مـی گردد (فصیحـی،۱۳۸۰، ص ۱۷۸).

تاریخچـه جهانـی شـدن ایـران بـه تحولات سیاسـی و بـه تبـع آن تحولات اجتماعـی و اقتصـادی دهه ۱۳۴۰ بـاز مـی گـردد. در ایـن دوره انتخـاب الگـوی توسـعه صنعتـی و ورود صنایع مونتاژ به کشـور، مقدمات پیوند گسـترده کشـور را با خارج فراهم کرد. در دوران پس از انقـلاب اسـلامی، تدوین برنامه های توسـعه اجتماعی- اقتصـادی کشـور، نخسـتین گام برای توجه به سـرمایه گـذاری هـای خارجـی و جهانـی شـدن برداشـته شـد. ایـن فراینـد بـا اقداماتـی از قبیـل ایجـاد مناطـق آزاد اقتصـادی و تجـاری آغـاز گردیـد. بـه طور کلی سـابقه تاسـیس مناطـق آزاد اقتصـادی کـه دروازه هـای ملـی بـرای جهانی شـدن می باشـد، بـه تصویب تبصـره ۱۹ قانون برنامه اول توسـعه کشـور (۱۳۷۲-۱۳۶۷) برمی- گـردد (رهنمـا و همـکاران، ۱۳۸۹، ص ۱۶۲). تاسـیس دبیرخانـه شـورای عالـی مناطـق آزاد در سـال ۱۳۷۱ و تصویـب قانـون چگونگـی اداره مناطـق آزاد تجـاری- صنعتـی ایران در شـهریور ۱۳۷۲ و واگـذاری اختیارات دولـت به شـورای عالـی در مناطق آزاد در سـال ۱۳۷۳ مقدمـات بیشـتری بـرای رونـق مناطـق تجـاری فراهم آورد(www.freezones.ir/worldfreezones).

ایـن اقدامـات باعـث احـداث بیـش از ۲۰ منطقـه آزاد اقتصـادی در کشـور گردیـد. علـی رغم تصویـب قانون مناطـق آزاد اقتصـادی و ایجـاد چنیـن مناطقـی و همچنیـن با وجود برخـورداری از امکانـات و قابلیتهای توسـعه ای چـون موقعیـت ممتـاز جغرافیایـی و اقتصادی- سیاسـی، وجود سـاختارهای نسـبتا مناسب نهـادی و قانونـی برای درهـم آمیزی با اقتصـاد جهانی، برخـورداری از قابلیتهـای متنوع گردشـگری و زیسـت محیطـی، تنـوع منابـع و مـواد اولیـه زیرزمینـی در سـطح ملـی، وفـور نیـروی انسـانی توانـای داخلـی، وسـعت خـاک و امـکان گسـترش فعالیتهـا در صـورت لـزوم، فقـدان دیـد آرمانی مشـترک در خصـوص نقش و جایـگاه ایـن مناطـق در سـاختار اقتصـاد ملـی نـزد سیاسـتگذاران، فقدان سـند کلان راهبـردی بلندمدت،

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-02]

جدول ۲. چالشهای موثر در عرصه جهانی شدن شهرهای ایران؛ ماخذ: نصیری، ۱۳۸۸.

عرصه های جهانی شدن	چالشها
بخش فرهنگی	فرهنگهای بیگانه تاثیرات مخربی (اغلب اخلاقی) بر آداب و رسوم و ارزشهای فرهنگ ملی داشته اند. عوامل جهانی شدن فرهنگ تنشهای اجتماعی موجود را تشدید می کند. جهانی شدن فرهنگ باعث کمرنگ شدن مرزها و هویت شهری شده و مرزگشایی را تشدید می بخشد. پویشهای مرزگشای جهانی شدن بارزتر شده زیرا برخی مردم و فرهنگهای شهری از تهاجم جهانی شدن احساس تهدید می نماید. هنجارهای جهانی شدن آداب و رسوم را در شهر ها تحلیل می برد. فرایندهای جهان گیر هویتهای محلی را تحت تاثیر قرار می دهد. رویه های اجتماعی که در معرض بررسی و اصلاح قرار دارند موجب دگرگونی بنیادی ارزشهای فرهنگی می شوند. جهانی شدن زندگی اجتماعی را از حالت مکان مند به فضامند تبدیل نموده است. خلق فضای مجازی نقش مکان و سرزمین را به عنوان عامل هویت بخش تضعیف نموده است. جهانی شدن تنوع و نسبت فرهنگی را در شهر ها به مخاطره افکنده است.
بخش اقتصادی	تعارض میان اهداف استراتژیک اقتصادی و فرهنگ حاکم که این تعارض منجر به ایجاد کندی و توقف در اجرای برنا مه های استراتژیک اقتصادی می شود. حجم مبادلات اقتصادی وگردش سرمایه جهانی کلانشهر در مقایسه با شهر هایی چون دبی، هنگ کنگ، سنگاپور بسیار پایین است. تعرفه بسیار بالای گمرکی در کشور حدود ۳۲,۴درصد در مقایسه با کره که حدود ۳,۵ درصد است تحت تاثیر قرار گرفتن اقتصاد کلانشهر از اقتصاد جهانی خسارات ناشی از تفاوت نظام تولید و درآمد کشور با جهان آسیبهای گسترده نظام اقتصادی در مقابل نظام دیجیتالی
بخش اجتماعی	فرایند جهانی شدن گسست فضا و مکان را شتاب بخشیده است. شهروندی یک موقعیت سطحی، ضعیف و آسیب پذیر دارد. تصلب هویتی و عدم تطبیق عناصر پایدار هویتی برهم خوردن بافت اکولوژیکی و تشدید شدن تضاد اجتماعی تحولات ساختاری و دیوان سالاری به عنوان یک روش غالب در تعاملات اجتماعات شهری
بخش فناوری ارتباطات IT	زیرساختهای نامناسب و منابع ناکافی برای ارائه خدمات و برنا مه ریزی IT مغایرت ساختار کنونی مدیریت شهری با اداره شهر های مجازی عدم همگن سازی توسعه ارتباطات به عنوان زیر ساختهای عمده شهر های مجازی مشخص نبودن جایگاه سیستم DSSکه می تواند به عنوان سیستمهای پشتیبانی کننده در تصمیم گیریهای مدیریتی اعمال گردد. عدم تعاریف از واحدهای شهری هوشمند محدود بودن ترمینال های ارتباطی، سدی در مقابل پیشرفت جریانات ارتباطی محسوب می گردد. عدم توجه لازم به تحقیقات و پژوهش در زمینه فناوری ارتباطات
بخش کالبدی - فضایی	تعارض مظاهر سنت و مدرنیته در معماری امروزه تحت تاثیر عامل جهانی شدن مکان و سرزمین مفهوم نقش هویت خود را تا حد زیادی ازدست داده و خواهد داد. جهانی شدن به واسطه سرزمین زدایی پیوند فرهنگ با کالبد مکان را تضعیف می کند. ظرفیت اطلاعاتی اندک و توانایی کم در تنوع فن آوارانه جدید حاکمیت سرمایه به جای حاکمیت انسان و تاثیر این تفکر بر روح وکالبد کلانشهر

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-02]

بخش محیط زیست شهری	عدم وجود یک مدیریت جامع نگر و مناسب و نبود استقلال کافی برای حفاظت از محیط زیست شهری پایدار کلانشهر بین قوانین موجود و برنامه های توسعه پایدار شهری نوعی تضاد وجود دارد. فزونی گرفتن نیازهای شهروندان برپتانسیلهای زیست محیطی توجه نداشتن به ظرفیتهای بارگذاری زیست محیطی وجود یک مدیریت بسته و مشارکت ندادن مردم در افزایش تخریب محیط زیست موثر است. نابودی منابع طبیعی از جمله زمینهای کشاورزی و منابع آب
بخش مدیریت شهری	نارسایی و ابهامات قانونی موجود در قوانین مدیریت شهری پایگاه فکری اصلی سازماندهی در بخش مدیریت شهری بر محور درون گرایی استوار است. گرایش شدید به فردگرایی در مدیریت شهری وجود دارد. مشکل عدم قابلیت در انعطاف ساختار مدیریتی ضعف فرهنگ مدنی یا سرمایه اجتماعی و سطح پایین اعتماد اجتماعی عدم هماهنگی لازم بین اهداف برنامه های توسعه شهری با برنا مه های ناحیه ای، منطقه ای، ملی توسط سازمانهای فرابخشی مدون نبودن سیستم و حاکمیت فرهنگ شفاهی در اجرای فرایندهای مدیریت شهری
بخش توسعه شهری پایدار	مناسب نبودن سطح استاندارد مسکن و خدمات شهری، نابرابری اجتماعی برنامه های توسعه بر محور فراهم کردن امکانات برای رشد اقتصادی و نابودی منابع طبیعی استوار است. عدم انسجام نظام تصمیم گیری و مدیریت مراکز جمعیتی و فعالیت و محیطهای پیرامون در تمامی سطوح فضا یی نابودی منابع طبیعی شهری، توسعه ناموزون شهر، فقدان مدیریت کارآمد شهری کاربریهای صنعتی آلوده ساز، بدون معیار و ضوابط محیطی مکان یابی شده اند. تضاد بالقوه بین حفظ کیفیت زندگی و تضمین ثبات بوم شناختی

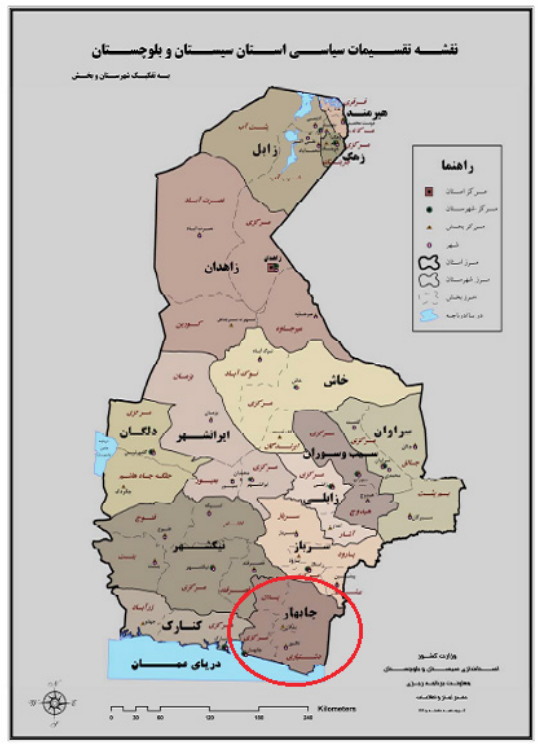
وجود محدودیت و ابهام در منابع درآمدی مناطق به همراه تغییر سیاستهای اقتصادی دولت در این زمینه، ضرورت متناسب سازی اجرایی و تشکیلاتی دبیرخانه و مناطق با شرایط متحول کنونی، وجود گرایش بخشی نگری همراه با عدم هماهنگی در بین دستگاههای اجرایی مستقر در مناطق و ترجیح منافع بخشی بر منافع ملی، رقابت منطقه با کشورهای همجوار، نابرابری تسهیلات قانونی با مناطق کشورهای همجوار و تضمین های مناسب تر سرمایه گذاری در مناطق کشورهای همجوار و قابل توجه بودن ضریب ریسک سرمایه گذاری در کشور، تهدیدات اقتصادی، فرهنگی و... از آن سوی مرزها مناطق مذکور به موفقیت چندانی در زمینه جهانی کردن کشورها و شهرهای منطقه نرسیده اند (دفتر برنامه ریزی تجاری، ۱۳۸۶، ص ۱۷). چالشهای پیش رو عرصه جهانی شدن شهرهای ایران به شرح ذیل است:

محدوده مورد مطالعه

شهر بندری چابهار با وسعتی حدود ۱۰,۹ کیلومتر مربع بر دهانه خلیجی به همین نام، با ارتفاع ۷ متر از سطح دریا واقع گردیده است (بندر و دریا، ۱۳۹۲، ص ۳). این بندر تاریخی از موقعیت ویژه استراتژیک، به عنوان دروازه کشور برای ورود به آب های بین المللی با مبدا مسیرهای ترانزیتی غیر قابل رقابت برخوردار است (ابراهیم زاده و دیگران، ۱۳۸۶، ص ۴۶). از نظر تاریخی منطقه چابهار بواسطه موقعیت ویژه جغرافیایی خود یعنی هم مرزی از سوی شرق با پاکستان و هم مرزی با شیخ نشین عمان از طریق دریا در جنوب و به عنوان مکانی برای دسترسی نقاط مرکزی بلوچستان و ایران مرکزی به دریای عمان و اقیانوس هند از پاره ای از تحولات، سوای سایر مناطق دیگر سرزمین بلوچستان برخوردار شده است. هر چند این تفاوت آن چنان نیست که منطقه چابهار را از نظر فرهنگی و اجتماعی جدا از سرزمین

مدیریت شهری
فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۳ تابستان ۹۵
No.43 Summer 2016

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-02]

شکل ۳. موقعیت چابهار در استان سیستان و بلوچستان.

بلوچستان قرار دهد. نکته مهم در تاریخ منطقه آن است که در دوران قرون وسطی که تجارت دریایی و استفاده از بندر طیس اهمیت می یابد و یا در اوائل قرن ۱۹ که به تدریج مناطق حاشیه سرزمین هند از نظر امپراطوری انگلیس اهمیت سوق الجیشی پیدا می کنند، تحولاتی در منطقه صورت می گیرد (مهندسین مشاور شهر و خانه، ۱۳۷۴؛ جلد دوم؛ ص ۳۷). در میان مناطق آزاد کشور، منطقه آزاد چابهار در منتهی الیه جنوب شرق ایران، به دلیل موقعیت راهبردی خود و نزدیکی به اقیانوس هند، می تواند نقش بسیار پررنگی در ترانزیت کالا از آبهای آزاد به کشورهای آسیای میانه و افغانستان و برعکس ایفا کند. بندر چابهار در جنوبی ترین نقطه دالان شرقی-غربی مراودات تجاری جهان قرار گرفته است که از چین آغاز شده به پهنه آسیای جنوب شرقی می پیوندد و پس از پوشش دادن مهمترین شهرهای این ناحیه مانند کلکته،کراچی و بن قاسم به چابهار می رسد. بر این اساس چابهار یکی از چهارراه های دالان

جدول شماره ۳. گروههای سنی جامعه آماری؛ منبع: مطالعات میدانی، تابستان ۱۳۹۴

سن	تعداد(نفر)	درصد
۲۹-۲۰ سال	۱۲۶	۳۴,۵
۳۹-۳۰ سال	۱۶۶	۴۵,۵
۴۹-۴۰ سال	۴۰	۱۰,۹
۵۰سال به بالا	۳۳	۹,۱
اعلام نشده	۱۵	۴,۱
کل	۳۶۵	۱۰۰

جنوبی تجارت جهانی است (افشار، ۱۳۸۷، ص ۱۳۳). چابهار با توجه به اینکه در مسیر دو کریدور از سه کریدور ترانزیتی بزرگ جهان قرار گرفته است، در طرح توسعه محور شرق، محور ترانزیتی شرق نامیده می شود (پورپویان و همکاران، ۱۳۸۸، ص ۱۵۷).

یافته های تحقیق

یکی از ویژگی های مهم پرسشنامه، انتخاب نمونه آماری مناسب به لحاظ سنی است. پاسخ دهنده گان باید از لحاظ سنی در شرایطی باشند که بتوانند موضوع تحقیق را بطور ملموس درک کرده و در مورد آن اطلاعات کافی داشته باشد. در این شرایط نوجوانان و کودکان و افراد سالمند نسبت به سایر گروه های سنی اطلاعات کمی از موضوع و شرایط حاکم دارند و بنابراین انتخاب جوانان و افراد میانسال که در بطن فعالیت های اجتماعی و اقتصادی بندر چابهار هستند. نقش مهمی در رسیدن به نتایج درست و مطلوب دارند. از اینرو در این پژوهش سعی شده است که جوانان و افراد میانسال مخاطبان مصاحبه و توزیع پرسشنامه باشند. برای تحلیل و طبقه بندی گروههای سنی نیز، یک گروه بندی ۴ طیفی ارائه شد. طبق جدول سه، دو گروه ۳۰-۳۹ سال با ۴۵,۵ درصد و ۲۰-۲۹ سال با ۳۴,۵ درصد بیشترین تعداد برای توزیع پرسشنامه انتخاب شدند. از اینرو، بیشتر افراد جامعه آماری، افراد جوان و

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-02]

فعـال در بخـش اقتصـادی شـهر چابهـار هسـتند. ایـن افـراد بیـش از دیگـران درگیـر کار و تـلاش در بـازار هسـتند و تحـولات منطقـه را بخوبـی می تواننـد بازگو و تحلیـل نماینـد. از اینـرو می توان گفت کـه اطلاعات پرسشـنامه بـه لحاظ سـنی اعتبار و اطمینان بیشـتری دارد.

تحلیـل همبسـتگی شـاخص هـای توسـعه شـهری- منطقـه ای بـا آزمـون تحلیل رگرسـیونی چنـد متغیره تحلیـل رگرسـیونی، یکـی از پرکاربردتریـن روش هـا در بیـن تکنیک‌هـای آمـاری اسـت. در واقـع، تحلیـل رگرسـیونی نوعـی تکنیـک آمـاری بـرای بررسـی و مدل‌سـازی ارتبـاط بین متغیرهـا اسـت. در این مرحله از پژوهـش، تحلیـل رگرسـیونی بـرای بررسـی میـزان همبسـتگی بیـن متغیر وابسـته و متغیر مسـتقل مورد اسـتفاده قـرار گرفته اسـت. در واقع، هـدف این بخش، ارزیابی میزان همبسـتگی بین ورود و گسـترش جهانی شـدن در منطقـه چابهار و توسـعه شـهری- منطقه ای بنـدر چابهـار اسـت. ایـن تحلیـل از طریـق مقـدار R و بتـا(β) بدسـت مـی آیـد. نکتـه دیگـر ایـن اسـت کـه هـدف از تحلیـل رگرسـیونی پیش بینی متغیر وابسـته از طریـق متغیـر مسـتقل مـی باشـد. بر این اسـاس در تحلیـل رگرسـیونی محقق بـه دنبال پیش بینی اسـت. بعـد از کشـف مقـدار همبسـتگی بیـن ایـن دو عامـل، تحلیـل رگرسـیونی قـادر خواهد بود مقدار همبسـتگی بیـن ایـن در آینده را نیـز پیش بینی کنـد. این تحلیل نیـز از طریـق آمـاره R۲ انجـام خواهد شـد.

- ارزیابی همبسـتگی میان توسـعه شـاخص ارتباطات بـا فرآیند جهانی شـدن

براسـاس نتایـج بدسـت آمـده از جـدول شـماره چهار، بـا توجـه بـه اینکـه ضریـب آمـاره R۲ برابر بـا ۰,۶۹۰ مـی باشـد مـی تـوان گفـت کـه همبسـتگی میـان توسـعه ارتباطـات با فرآیند جهانی شـدن بالاتـر از حد متوسـط اسـت. ایـن عامل نشـان مـی دهد که توسـعه ارتباطـات وابسـتگی زیـادی بـه جهانـی شـدن دارد. و اگـر بتوانیـم امکانات، جریانهـا و محدودیتهـای منطقه در زمینـه ارتباطـات را همـگام بـا نیروهـا و جریانهـای جهانـی شـدن همگام سـازیم، توسـعه ارتباطـات و حل مسـائل و مشـکلاتی از ایـن قبیـل در بندر چابهـار دور از انتظـار نیسـت. مقـدار سـطح معنـی داری نیـز طبق سـطح اطمینـان ۹۵% ، کمتر از ۰,۰۵ اسـت. از این رو همبسـتگی بدسـت آمـده مورد تاییـد بوده و مـی توان آن را بـه کل جامعـه آمـاری تعمیـم داد. همچنیـن بـا توجـه بـه مقدار R، مـی توان گفـت که متغیـر جهانی شـدن می توانـد ۸۳درصد از متغیر ارتباطـات را توجیه کند. که این مقدار همبسـتگی بسـیار قابل توجه اسـت و نشـان مـی دهد که مدل رگرسـیون خطـی به خوبی مـی توانـد برای پیـش بینی متغیـر وابسـته(ارتباطات) مـورد اسـتفاده قـرار گیرد. ایـن پیش بینی، بـا توجه به مقـدار سـطح معنـی داری ۰,۰۰۰ قابل تعمیـم و مورد تاییـد اسـت.

ارزیابی همبسـتگی میان توسـعه شاخص تولید با فرآیند جهانی شـدن

طبـق نتایـج جـدول پنـج، ضریـب آمـاره R۲ برابـر بـا ۰,۷۶۱ اسـت. ایـن ضریـب نشـان مـی دهـد کـه همبسـتگی میان توسـعه تولید با فرآیند جهانی شـدن بالاتـر از حـد متوسـط اسـت. همیـن عامـل نشـان می دهـد کـه توسـعه تولیـد وابسـتگی زیـادی بـه جهانـی شـدن دارد. و بـا برنامـه ریزی روی نقـاط ضعف و نقاط قـوت بخـش تولیـد در منطقـه و همـگام نمـودن آن بـا پروسـه نیروهـا و جریانهـای جهانـی شـدن، توسـعه تولیـد و حل مسـائل و مشـکلاتی از این قبیـل در بندر چابهـار دور از انتظـار نیسـت. مقدار سـطح معنی داری نیـز طبق سـطح اطمینان ۹۵% ، کمتر از ۰,۰۵ اسـت. از ایـن رو همبسـتگی بدسـت آمـده مـورد تاییـد بوده و مـی تـوان آن را بـه کل جامعـه آمـاری تعمیـم داد. همچنیـن بـا توجـه بـه مقـدار R، مـی تـوان گفت که متغیـر جهانـی شـدن مـی توانـد ۸۷ درصـد از متغیـر تولیـد را توجیـه کند. که این مقدار همبسـتگی بسـیار قابل توجه اسـت و نشـان می دهد که مدل رگرسـیون خطـی بـه خوبـی مـی توانـد بـرای پیـش بینـی متغیر وابسـته(تولید) مـورد اسـتفاده قـرار گیـرد. ایـن پیـش بینـی، بـا توجـه بـه مقـدار سـطح معنـی داری ۰,۰۰۰

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-02]

قابـل تعمیـم و مـورد تایید اسـت.

ارزیابـی همبسـتگی میـان توسـعه شـاخص مسـکن بـا فرآینـد جهانـی شـدن

بررسـی محاسـبات آماری جدول شـش نشـان می دهد کـه، ضریـب آمـاره R۲ برابـر بـا ۰,۶۷۹ اسـت. ایـن ضریـب نشـان می دهـد کـه همبسـتگی میان توسـعه مسـکن با فرآیند جهانی شـدن در حد متوسـط اسـت. ایـن عامل نشـان می دهد که توسـعه مسـکن وابسـته بـه تحـولات ناشـی از جهانی شـدن در منطقه اسـت. و بدنبـال گسـترش مکانیسـم جهانـی شـدن در منطقه، بخش مسـکن نیـز بتدریج از ایـن فرآیند تاثیـر خواهد پذیرفـت. از اینـرو، بـا برنامه ریـزی روی نقـاط ضعف و نقـاط قوت بخـش مسـکن در منطقه و همـگام نمودن آن با پروسـه نیروها و جریانهای جهانی شـدن، توسـعه مسـکن و حـل مسـائل و مشـکلاتی از ایـن قبیـل در بنـدر چابهـار دور از انتظـار نیسـت. مقدار سـطح معنی داری نیـز طبق سـطح اطمینان ۹۵% ، کمتـر از ۰,۰۵ اسـت. از ایـن رو همبسـتگی بدسـت آمده مـورد تایید بـوده و مـی تـوان آن را بـه کل جامعـه آمـاری تعمیـم داد. از طرفـی دیگـر، مقـدار R، ۰,۸۲۴ اسـت. بنابراین مـی تـوان گفت کـه متغیر جهانی شـدن مـی تواند ۸۷ درصـد از متغیـر مسـکن را توجیـه کند. که ایـن مقدار همبسـتگی بسـیار قابـل توجه اسـت و نشـان می دهد کـه مـدل رگرسـیون خطی بـه خوبی مـی توانـد برای پیـش بینـی متغیر وابسته(مسـکن) مورد اسـتفاده قرار گیـرد. ایـن پیش بینی، بـا توجه به مقدار سـطح معنی داری ۰,۰۰۰ قابـل تعمیـم و مـورد تایید اسـت.

ارزیابی همبسـتگی میان توسـعه شـاخص امور مالی بـا فرآیند جهانی شـدن

در بخـش مطالعـات و بررسـی هـای مربـوط بـه امـور مالـی توسـعه شـهری- منطقه ای بنـدر چابهـار، نتایج نشـان مـی دهد که ، ضریـب آماره R۲ برابـر با ۰,۸۸۵ اسـت. این ضریب نشـان می دهد که همبسـتگی میان توسـعه امـور مالی بـا فرآیند جهانی شـدن بسـیار زیاد اسـت. این عامل نشـان می دهـد که توسـعه امور مالی وابسـتگی شـدیدی بـه تحولات ناشـی از جهانی شـدن در منطقـه دارد. و بدنبـال گسـترش مکانیسـم جهانـی شـدن در منطقـه، بخش تجـارت و فعالیتهای اقتصادی رونـق گرفتـه و در نتیجه فعالیتهای سـرمایه ای و مالی نیـز بتدریج گسـترش پیدا می کنـد. از اینـرو، با برنامه ریـزی روی نقـاط ضعـف و نقاط قوت بخـش امور مالی و سـرمایه ای در منطقـه و همـگام نمودن آن با پروسـه نیروهـا و جریانهای جهانی شـدن، توسـعه امـور مالی و حـل مسـائل و مشـکلاتی از ایـن قبیل در بنـدر چابهار دور از انتظـار نیسـت. مقـدار سـطح معنـی داری نیـز طبـق سـطح اطمینـان ۹۵% ، کمتر از ۰,۰۵ اسـت. از این رو همبسـتگی بدسـت آمده مورد تاییـد بوده و می تـوان آن را بـه کل جامعـه آماری تعمیـم داد. از طرفی

جدول ۴. تحلیل همبستگی میان توسعه شاخص ارتباطات با جهانی شدن با آزمون رگرسیون خطی؛
منبع: یافته های تحقیق، تابستان ۱۳۹۴

ارتباطات	ANOVA					Model Summary			Coefficients				
	Sum²	df	Mean²	F	sig	R	R²	Std	B	Std	Beta	T	sig
رگرسیون	۳۷.۸۲۸	۱	۳۷.۸۲۸	۱۸۷.۳۸۸	۰	۰.۸۳۱	۰.۶۹۰	۰.۴۴۹	۰.۸۳۱	۰.۰۶۱	۰.۸۳۱	۱۳.۶۸۹	۰
باقی مانده	۱۶.۹۵۷	۳۷۱	۰.۲۰۲										
کلی	۵۴.۸۷۶	۳۷۵											

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-02]

جدول ۵. تحلیل همبستگی میان توسعه شاخص تولید با جهانی شدن با آزمون رگرسیون خطی؛ منبع: یافته های تحقیق، تابستان ۱۳۹۴

تولید	ANOVA					Model Summary			Coefficients				
	Sum²	df	Mean²	F	sig	R	R²	Std	B	Std	Beta	T	sig
رگرسیون	۲۹.۳۰	۱	۲۹.۳۰	۲۳۲.۰۷۶	۰	۰.۸۷۲	۰.۷۶۱	۰.۳۵۵	۰.۸۲۸	۰.۰۵۴	۰.۸۷۲	۱۵.۳۲۴	۰
باقی مانده	۹.۲۱۷	۳۲۲	۰.۱۲۶										
کلی	۳۸.۵۱۷	۳۲۶											

جدول ۶. تحلیل همبستگی میان توسعه شاخص مسکن با جهانی شدن با آزمون رگرسیون خطی؛ منبع: یافته های تحقیق، تابستان ۱۳۹۴

مسکن	ANOVA					Model Summary			Coefficients				
	Sum²	df	Mean²	F	sig	R	R²	Std	B	Std	Beta	T	sig
رگرسیون	۳۷.۱۴۷	۱	۳۷.۱۴۷	۱۷۵.۳۳	۰	۰.۸۲۴	۰.۶۷۹	۰.۴۶۰	۰.۷۱۹	۰.۶۰	۰.۸۲۴	۱۳.۲۴۹	۰
باقی مانده	۱۷.۵۶۵	۳۶۶	۰.۲۱۲										
کلی	۵۴.۷۱۲	۳۷۱											

جدول ۷. تحلیل همبستگی میان توسعه شاخص امور مالی با جهانی شدن با آزمون رگرسیون خطی؛ منبع: یافته های تحقیق، تابستان ۱۳۹۴

مالی	ANOVA					Model Summary			Coefficients				
	Sum²	df	Mean²	F	sig	R	R²	Std	B	Std	Beta	T	sig
رگرسیون	۴۸.۴۰۰	۱	۴۸.۴۰۰	۶۳۶.۴۰۵	۰	۰.۹۴۱	۰.۸۵۵	۰.۲۷۶	۰.۷۴۲	۰.۰۲۹	۰.۹۴۱	۲۵.۲۲۷	۰
باقی مانده	۶.۳۱۲	۳۶۶	۰.۰۷۶										
کلی	۵۴.۷۱۲	۳۷۱											

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۳ تابستان ۹۵
No.43 Summer 2016

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-02]

جدول ۸. تحلیل همبستگی میان توسعه شاخص حمل ونقل با جهانی شدن با آزمون رگرسیون خطی؛ منبع: یافته های تحقیق، تابستان ۱۳۹۴

حمل و نقل	ANOVA					Model Summary			Coefficients				
	Sum²	df	Mean²	F	sig	R	R²	Std	B	Std	Beta	T	sig
رگرسیون	۳.۴۶	۱	۴۶.۲۸۸	۴۷۱.۳۴	۰	۰.۹۲۳	۰.۸۵۲	۰.۳۱۳	۰.۷۵۷	۰.۰۳۵	۰.۹۲۳	۲۱.۷۱۰	۰
باقی مانده	۸.۰۵۳	۳۶۲	۰.۰۹۸										
کلی	۵۴/۳۴۱	۳۶۶											

جدول ۹. تحلیل همبستگی میان توسعه شاخص اشتغال و درآمد با جهانی شدن با آزمون رگرسیون خطی؛ منبع: یافته های تحقیق، تابستان ۱۳۹۴

	ANOVA					Model Summary			Coefficients				
	Sum²	df	Mean²	F	sig	R	R²	Std	B	Std	Beta	T	sig
رگرسیون	۴۳.۷	۱	۴۳.۷	۳۳۶.۶	۰	۰.۸۹۷	۰.۸۰۴	۰.۳۶۰	۰.۷۵۴	۰.۰۴۱	۰.۸۹۷	۱۸.۳۴	۰
باقی مانده	۱۰.۶	۳۶۲	۰.۱۳۰										
کلی	۵۴.۳	۳۶۶											

مدیریت شهری
فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۳ تابستان ۹۵
No.43 Summer 2016

دیگر، مقدار R، ۰,۹۴۱ است. بنابراین می توان گفت که متغیر جهانی شدن می تواند ۹۴درصد از متغیر امور مالی را توجیه کند. که این مقدار همبستگی آمار خیره کننده ای است و نشان می دهد که مدل رگرسیون خطی به خوبی می تواند برای پیش بینی متغیر وابسته(امور مالی) مورد استفاده قرار گیرد. این پیش بینی، با توجه به مقدار سطح معنی داری ۰,۰۰۰ قابل تعمیم و مورد تایید است.

ارزیابی همبستگی میان توسعه شاخص حمل و نقل با فرآیند جهانی شدن

مطالعه شاخص حمل و نقل در ارتباط با فرآیند جهانی شدن حاکی ارتباط مناسب این دو با یکدیگر است. بطوریکه براساس آمار محاسباتی جدول هشت، ضریب آماره R۲ برابر با ۰,۸۵۲ است. این ضریب نشان می دهد که همبستگی میان توسعه حمل و نقل با فرآیند جهانی شدن بسیار زیاد است. این عامل نشان می دهد که توسعه حمل و نقل وابستگی شدیدی به تحولات ناشی از جهانی شدن در منطقه دارد. و بدنبال گسترش مکانیسم جهانی شدن در منطقه، بخش ارتباطات و ترانزیت کالا و سرمایه گسترش پیدا میکند. این رویه یکی از نشانه ها اصلی توسعه حمل و نقل و تمرکز سرمایه و منابع

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-02]

است. کـه گسـترش جریـان کالا، سـرمایه و نیـروی انسـانی را بدنبـال دارد. در نتیجـه بـه گسـترش حمـل و نقـل در انـواع مختلـف آن خواهـد انجامیـد. از اینرو، برنامـه ریـزی روی نقـاط ضعـف و نقـاط قـوت بخـش توسـعه حمـل و نقـل در منطقـه و همـگام نمـودن آن با پروسـه جهانی شـدن، توسـعه و رونـق بخش حمل و نقـل در بندر چابهار دور از انتظار نیسـت. مقدار سـطح معنـی داری نیز طبق سـطح اطمینـان ۹۵%، کمتر از ۰،۰۵ اسـت. از ایـن رو همبسـتگی بدسـت آمـده مـورد تاییـد بـوده و مـی تـوان آن را بـه کل جامعـه آمـاری تعمیـم داد. از طرفـی دیگـر، مقـدار R، ۰،۹۲۳ اسـت. بنابرایـن مـی تـوان گفت کـه متغیر جهانی شـدن می توانـد ۹۲ درصـد از متغیـر حمل و نقـل را توجیه کند. کـه ایـن مقدار همبسـتگی بسـیار قابـل توجه اسـت و نشـان مـی دهـد که مـدل رگرسـیون خطی بـه خوبی مـی توانـد بـرای پیـش بینـی متغیـر وابسـته(حمل و نقـل) مـورد اسـتفاده قـرار گیـرد. ایـن پیـش بینـی، با توجـه به مقدار سـطح معنـی داری ۰،۰۰۰ قابل تعمیم و مـورد تایید است.

ارزیابـی همبسـتگی میـان توسـعه شـاخص اشـتغال و درآمـد بـا فرآینـد جهانـی شـدن

نتایـج محاسـبات همبسـتگی اشـتغال و درآمـد بـا جهانـی شـدن نشـان مـی دهـد کـه، ضریـب آمـاره R۲ برابـر بـا ۰،۸۰۴ اسـت. ایـن ضریـب نشـان مـی دهـد کـه همبسـتگی میـان توسـعه اشـتغال و درآمـد بـا فرآینـد جهانی شـدن بسـیار زیاد اسـت. ایـن عامل نشـان مـی دهـد کـه توسـعه اشـتغال و درآمد وابسـته بـه تحـولات ناشـی از جهانـی شـدن در منطقه اسـت. و بدنبـال گسـترش فرآینـد جهانـی شـدن در منطقـه، فعالیتهـای اقتصـادی و مبادلـه و تولیـد کالا و سـرمایه رونـق و توسـعه پیـدا مـی کنـد که ایـن عامـل در گذر زمـان موجـب اشـتغالزایی و افزایـش درآمـد در منطقه خواهـد شـد. از اینرو، برنامـه ریزی روی نقـاط ضعف و نقـاط قـوت بخش توسـعه اشـتغال و درآمـد در منطقه و همـگام نمـودن آن بـا پروسـه جهانی شـدن، توسـعه و رونـق بخـش اشـتغال و درآمـد در بنـدر چابهـار دور از انتظـار نیسـت. مقـدار سـطح معنـی داری نیـز طبق سـطح اطمینـان ۹۵%، کمتـر از ۰،۰۵ اسـت. از ایـن رو همبسـتگی بدسـت آمـده مـورد تاییـد بـوده و مـی تـوان آن را بـه کل جامعـه آمـاری تعمیـم داد. از طرفی دیگـر، مقـدار R، ۰،۸۹۷ اسـت. بنابرایـن مـی تـوان گفـت کـه متغیر جهانی شـدن مـی توانـد ۸۹درصد از متغیـر اشـتغال و درآمـد را توجیـه کند. که ایـن مقدار همبسـتگی بسـیار قابـل توجه اسـت و نشـان می دهد کـه مـدل رگرسـیون خطی بـه خوبی مـی توانـد برای پیـش بینـی متغیـر وابسته(اشـتغال و درآمـد) مـورد اسـتفاده قـرار گیرد. ایـن پیش بینی، با توجـه به مقدار سـطح معنـی داری ۰،۰۰۰ قابـل تعمیـم و مـورد تایید است.

نتیجه گیری و جمعبندی

یافتـه هـای ایـن تحقیق نشـان می دهد کـه اتخاذ یک اسـتراتژی فرا منطقه ای به عنوان اسـتفاده از فرصتهای منطقـه ای کـه در آن منطقـه چابهـار مـی توانـد باعث تسـریع روند توسـعه شـهری- منطقه ای شـود، بـا دارا بـودن فرصتهـای ژئوپولیتیـک و ژئواکونومیکی نیازمند وضـع قوانینی تسـریع کننـده منطقه چابهار به شـبکه جهانـی مـی باشـد و ایـن منطقه بـه دلیل برخـورداری از زیرسـاختهای مناسـب مـی توانـد حمایـت لازم را از مدخلهای ورودی توسـعه انجام دهد. همبسـتگی میان توسـعه ارتباطـات با فرآیند جهانی شـدن بالاتـر از حد متوسـط و توسـعه مسـکن متوسـط ؛ و توسـعه امـور مالـی؛ حمـل و نقـل، اشـتغال و درآمـد در حـد بسـیار زیاد اسـت. همبسـتگی این عوامل نشـان مـی دهد که اگـر بتوانیـم امکانـات، جریانهـا و محدودیتهای توسـعه منطقـه در زمینـه های مختلف را بـا نیروها و جریانهای جهانی شـدن همگام سـازیم، توسـعه موارد ذکر شده و حل مسـائل و مشـکلاتی مرتبـط با آن در بنـدر چابهار دور از انتظـار نیسـت. بنابرایـن توسـعه منطقـه چابهار نیازمنـد تامین زیرسـاختهای لازم و اصـلاح و بهبود در مـوارد ذکر شـده می باشـد.

منابع و ماخذ

۱. افراختـه، حسـن(۱۳۸۱)، جهانـی شـدن اقتصـاد

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-02]

و نقش آن در ساختار فضایی و اجتماعی شهرها، اطلاعات سیاسی ـ اقتصادی، سال شانزدهم، شماره ۲ و ۱.
۲. افشار، صادق(۱۳۸۷) چابهار به دنبال فرصتی تازه؛ مجله صنعت حمل و نقل ،شماره ۲۷۵.
۳. ابراهیم زاده، عیسی و همکاران(۱۳۸۶) طرح جامع گردشگری استان سیستان و بلوچستان، فاز پایه مطالعات اقتصادی، پژوهشکده علوم زمین و جغرافیا.
۴. ابراهیم زاده، عیسی(۱۳۸۸) تحلیل عوامل موثر بر گردشگری در ناحیه ساحلی چابهار، مطالعات و پژوهش های شهری و منطقه ای ،سال اول، شماره اول،؛ تابستان۸۸.
۵. ابراهیم زاده، عیسی(۱۳۸۹) آمایش سرزمینی و برنامه ریزی محیطی در جنوب شرقی ایران، انتشارات اطلاعات: تهران.
۶. بندر و دریا (۱۳۹۲) چابهار مناسب ترین مسیر برای صادرات کالا به افغانستان، آبان؛شماره ۲۰۵ .
۷. پورپویان، رضا و همکاران (۱۳۸۸) ظرفیتهای مکانی توسعه منطقه آزاد چابهار، فرصتها و تنگناها و راهکارها؛ مجله اطلاعات سیاسی اقتصادی،شماره ۲۷۴-۲۷۳
۸. جوادی ارجمند، محمد جعفر(۱۳۸۶) جهانی شدن اقتصاد و پیامدهای آن بر سیاست گذاری خارجی جمهوری اسلامی ایران، فصلنامه سیاست، مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دوره ۳۷، شماره ۳، صص ۶۷- ۱۱۲.
۹. دفتر برنامه ریزی تجاری(۱۳۸۶) مناطق آزاد تجاری و صنعتی، اردیبهشت۸۶.
۱۰. رجایی، فرهنگ (۱۳۸۲) پدیده جهانی شدن وضعیت بشری و تمدن اطلاعاتی، ترجمه عبدالحسین آذرنگ، آگاه: تهران.
۱۱. رهنما، محمدرحیم (۱۳۸۶) موانع و مشکلات و راهکارهای جهانی شدن شهرهای ایران، فصلنامه جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای، شماره ۸، بهار و تابستان ۱۳۸۶.
۱۲. رهنما، رحیم و همکاران (۱۳۸۹) نقش شهرهای مرزی در فرایند جهانی شدن و توسعه منطقه ای در ایران (مطالعه موردی: شهرهای مرزی استان خراسان رضوی) فصلنامه ژئوپلتیک، سال ششم، شماره سوم، پاییز ۸۹.
۱۳. سراقی، عیسی (۱۳۸۸) فرایند جهانی شدن و تأثیر آن بر روند شهر نشینی در کلان شهرهای کشورهای در حال توسعه (نمونه موردی: کلان شهر تهران)، مجله علوم جغرافیایی؛ شماره ۵.
۱۴. صرافی، مظفر(۱۳۸۳) شهری شدن جهان و جهانی شدن شهرها، مجله اطلاعات سیاسی و اقتصادی شماره ۱۵۵-۱۵۶
۱۵. فصیحی، حبیب اله (۱۳۸۰) جهانی شدن و نابرابری در جوامع شهری جنوب شرق آسیا؛ مجله اطلاعات سیاسی - اقتصادی، مهر و آبان ۱۳۸۰ - شماره ۱۶۹ و ۱۷۰).
۱۶. کیوان، وحید(۱۳۷۶) جهانی شدن جدید سرمایه داری و جهان سوم، انتشارات توسعه؛ تهران.
۱۷. گل‌محمدی، احمد (۱۳۸۱) جهانی شدن، فرهنگ، هویت، نشر نی، ج اول، تهران.
۱۸. مومنی، مهدی (۱۳۸۹) فرایند جهانی شدن و چالشهای آن در کشورهای جهان اسلام، مجموعه مقالات چهارمین کنگره بین المللی جغرافیدانان جهان اسلام؛ ایران، زاهدان.
۱۹. مهندسین مشاور شهر و خانه(۱۳۷۴)؛ طرح جامع شهر چابهار؛جلد دوم؛۳۷.
۲۰. نصیری، اسماعیل (۱۳۸۸) جهانی شدن و چالشهای شهر و شهرنشینی در کشورهای در حال توسعه با رویکردی بر راهبردهای عملیاتی در شهر های ایران، انتشارات پرهام، تهران.
۲۱. Cohen, T.H. (۲۰۰۸), Global Political Economy: Theory and Practice, 4th edition, New York: Pearson.
22. Cox, R.W. (1986), Neorealism and its Critics, Social Forces, States, and World Order:Beyond International Relations Theory, New York: Columbia University Press.

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-02]

23. Giddens, Anthony (1990), The consequences of modernity, Cambridge, Polity Press.
24. Harvey,D(1989),the condition of post modernity, basillblackwell, oxford.
25. www.freezones.ir/worldfreezones.

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-02]